

Kotórz Mały

Pieczenie

Nazwa wsi Kotórz Mały w zapisach często się zmieniała. Użyto określenia: **Chotors – 1295 r., Cotorz – 1300 r., Chotors – 1312 r., 1562 – Chottorz, Kotórz.**

Znawca historii kotorski proboszcz ks. Carl Kahl twierdził, że najprawdopodobniej nazwa wsi Kotórz Mały wywodzi się z dialektu morawskiego lub z języka czeskiego. W języku czeskim występuje słowo **choterex**, w liczbie mnogiej **choterce – podwórko dla kur i chotrce w liczbie mnogiej chore – owies**. Zmiana samogłoski „e” na „o” wyrazie „choterce” i dodanie samogłoski „o” w słowie „chotrce” daje nam słowo Chotorce . Oznacza to, że początki tej wsi sięgają czasów, gdy okoliczne ziemie należały do państwa czeskiego lub morawskiego, czyli okresu przed 999 r. kiedy Bolesław Chrobry przyłączył Śląsk do państwa polskiego.

Według Henryka Borka nazwa wsi Kotórz wywodzi się od imienia **Chotor**, staropolskie słowo **chocieć – chcieć**, gdyż pierwotną nazwę wsi zapisywano **Chotor.**

**Miejsca badań
archeologicznych**
usytuowano punkty
osadnicze i osadę
produkcyjną z epoki
neolitu, kultury
przeworskiej z okresu
wpływów rzymskich

Najstarsza informacja o Kotorzu została zawarta w *Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis* (księga uposażeń biskupstwa wrocławskiego)

Z najnowszych badań wynika, że dokument spisano wcześniej niż w 1295 r.

- *Item in Chotors Domanonis Staniconis et Jacobi coci solvitur decima more polonico, valet tres urnas mellis. Item in magno Chors novalia spectant ad mensam episcopalem.* – Podobnie w Kotorzu dziesięcina na wypadające blisko siebie święta św. Stanisława i Jakuba, płacona na prawie polskim, warta była trzy dzbany miodu. Podobnie plony z Kotorza Wielkiego są widziane na biskupim stole.

Kolejną informację o Kotorzu Małym zawarto w dokumencie wydanym 17.11.1295 r. przez biskupa Jana III z Wrocławia, w którym otoczył opieką duszpasterską Chotors – Kotórz. W dokumencie tym poinformowano o utworzeniu przy kościele kolegiackim św. Krzyża w Opolu prebendy na rzecz kanonika kapituły kolegiackiej. Przedstawiam najważniejsze informacje w tym dokumencie, dotyczące Kotorza: *Wikariusz z Chrzęszczyc dożywotnio i każdorazowo mianowany przez opolskiego kanonika katedralnego ma prowadzić duszpasterstwo dla parafian, którzy należą do kościoła św. Wojciecha. **Również ma prowadzić duszpasterstwo dla mieszkańców alodium i ogrodów w Opolu, również dla ... de Chotors (Kotorze), de Wangri (Węgry), de Lubnani (Łubniany), de Lubozici (Luboszyce) i folwarki Gesco i Gisler, zboże jako danina z tych wsi ma być dostarczone dla kanonika.***

Bardzo ważny dokument dotyczący Kotorza Małego został wydany 21.08.1312 r. Zawarto w nim informacje, że książę opolski Bolesław I (Bolko I) nadał wsi Kotórz Mały założonej na prawie polskim liczne przywileje. Sprzedał dziewięciu wielce szanownym mieszkańcom: **Nicolausow, Mathiae, Cziechoslaus, Bogdalon, Wenzelowi, Swienclo, Martinow, Ade i Stencho** z polskiego Chotorza wszystkie rellificia (najprawdopodobniej cały majątek), które należą do tej wsi i które są w posiadaniu starych rolników, jako posiadłość dziedziczną za roczną daninę – 20 garnców miodu, a w przypadku małego zbioru jeden zwój groszy obiegowych za każdy plaster miodu. Przyznano również wyżej wymienionym mieszkańcom **Chotorza** i ich potomkom *ius hospitium seutentumirale* – gościnne prawo niemieckie – wolność, dziedziczenie z możliwością sprzedaży majątku lub możliwość odstąpienia od umowy również w przyszłości.

Mieszkańcy byli wolni

Kotórz Mały w 1312 r. otrzymał lokację na prawie niemieckim od księcia opolskiego Bolesława I.

Mieszkańcy nie mieli obowiązku płacenia żadnej daniny, oprócz 20 garnców miodu. W dokumencie lokacyjnym nie napisano o żadnych obciążeniach, np. daninie zbożowej, należności pieniężnej lub pańszczyźnie.

Jednakże późniejsi właściciele wsi starali się nakładać na mieszkańców coraz większe obciążenia. Chcieli wzbogacić się kosztem kmieci.

Chottorz poniedziałek po św. Marku Ewangelście, 25.04.1565 r.

Owym mieszkańcom Kotorza Małego poprzez poprzedniego właściciela Georga von Königsfeld odebrane pola, niwy, i łąki zostają zwrócone; nadto winni mieć wolne pastwisko dla bydła domowego każdego gatunku, również zapędzanie świń na karmiska żołądźkowe bez wszelkiego odszkodowania dla pana, do tego winien im zostać udostępniony cały teren lasu Kotórz Mały; tylko żerowiska dla dzikiego zwierza i określone ostoje powinny od wypasu być wolne:

- Tschewine [z lewej strony drogi z Marczalka do łąki Gaschinka]*
- Jablong [z tamtej strony drogi do Jelowaer (Jełowskiej) granicy]*
- Wielkylas [obecnie Wirschlas, na północ od tego, między drogami, które do Kobylna i Bierdzan z drogi ligockiej odbijają. Natomiast naprzeciwko, z prawej strony wymienionej drogi leży łąka – Gaschinka]*
- Przybraschow [obecnie Proboschow, później również jako Teichstätte (miejsce) wzmiankowane (1731 r.). Na północny wschód od tego leży]*
- Siegoschtze [obecnie Schwiegoschcze, od tego na wschód znajduje się]*
- Geneli [obecnie łąka Imieletz (Imielec), a na południe od niej jest las. Na wschód od Imieletz leży]*
- Rzentow [po lokalizacji Friedrichsfelde 1760–1777 w jego pobliżu, wieś otrzymała polską nazwę. Tylko nazwę]*
- Tichy [zaginął]*

Z powyższego tekstu wynika, że obszar Kotorza Małego był bardzo duży. Sięgał do Jełowej, Ligoty Turawskiej i Rzędowa.

Sołtysownia – ul. Zielona 1 Michaela Doitsch

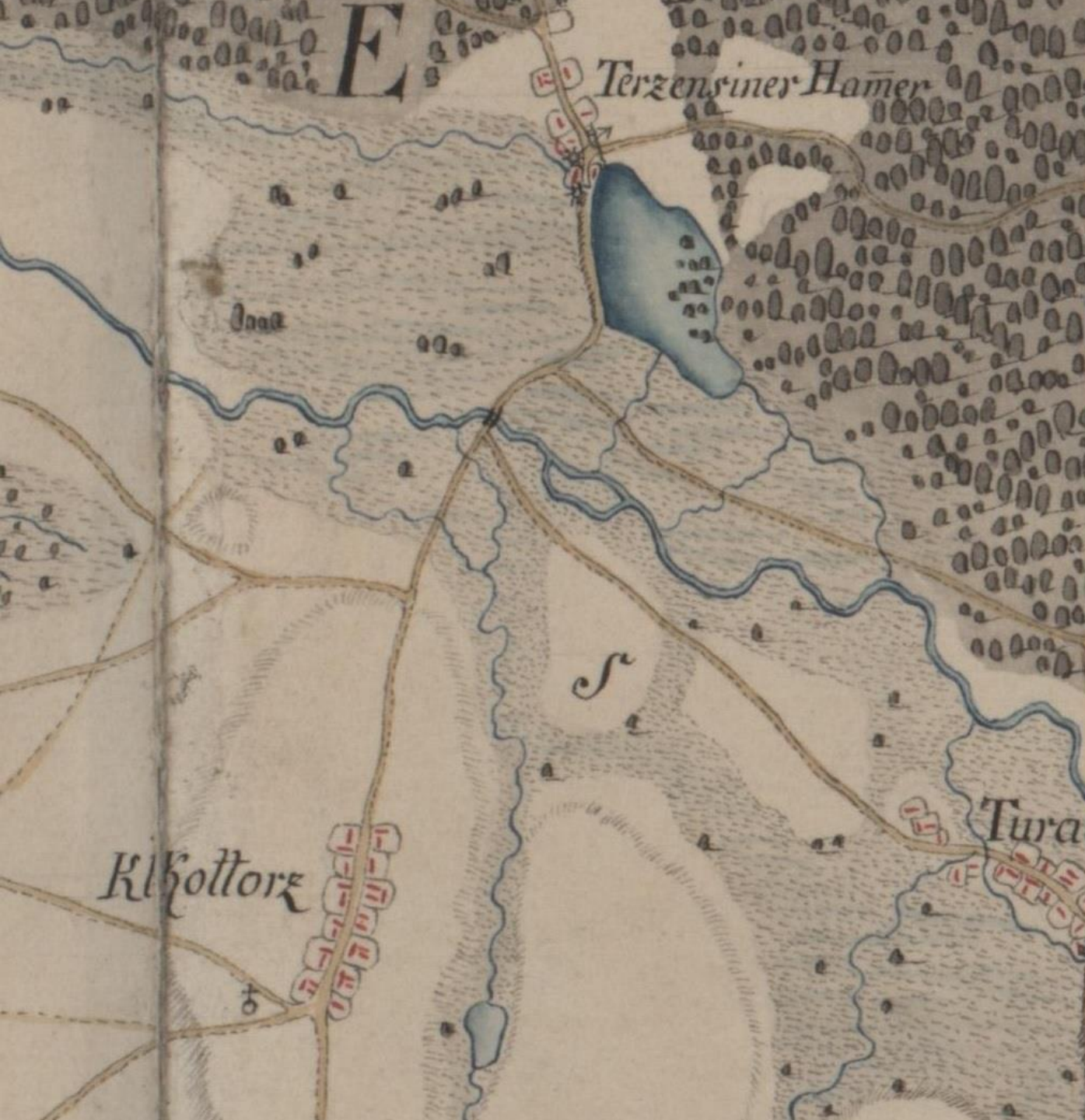

Sołtysi

- *Sołtys Michael (Michel) Doitsch - 1723 r.*
- *Sołtys i poborca podatkowy Blasius Kulla 1868 r.*
- gospodarz Franz Blosczyk 1885 r.
- *Albert Dlugos (Dlugosch) 1891 r.*
- zagrodnik Vinzent Baron 1915 r.
- Stefan Schnotalla 1921 r. – 1945 r.

Właściciele pól	Wysiew		Małder po 8, 6,4, albo 3 talary	Podatek			Kapitał		
	małder	korzec		talary	srebrne grosze	halerzy	talary	srebrne grosze	halerzy
Gryger Zack Johan Stolar Nickel Bulik Mathaeus Dziurdziol Johan Losseck Simon Kosiol Gryger Dlugosch Gryger Dkatzik Johan Wiltzek Valentin Nowack Andres Ssikora Adam Grochol Valentin Grandoch Caspar Bul Peter Stolartzik	-	1	3	-	6	-	2	2	-
Johan Losseck Gryger Wiecho Valentin Grandoch Caspar Bul	-	1	3	-	6	-	2	2	-

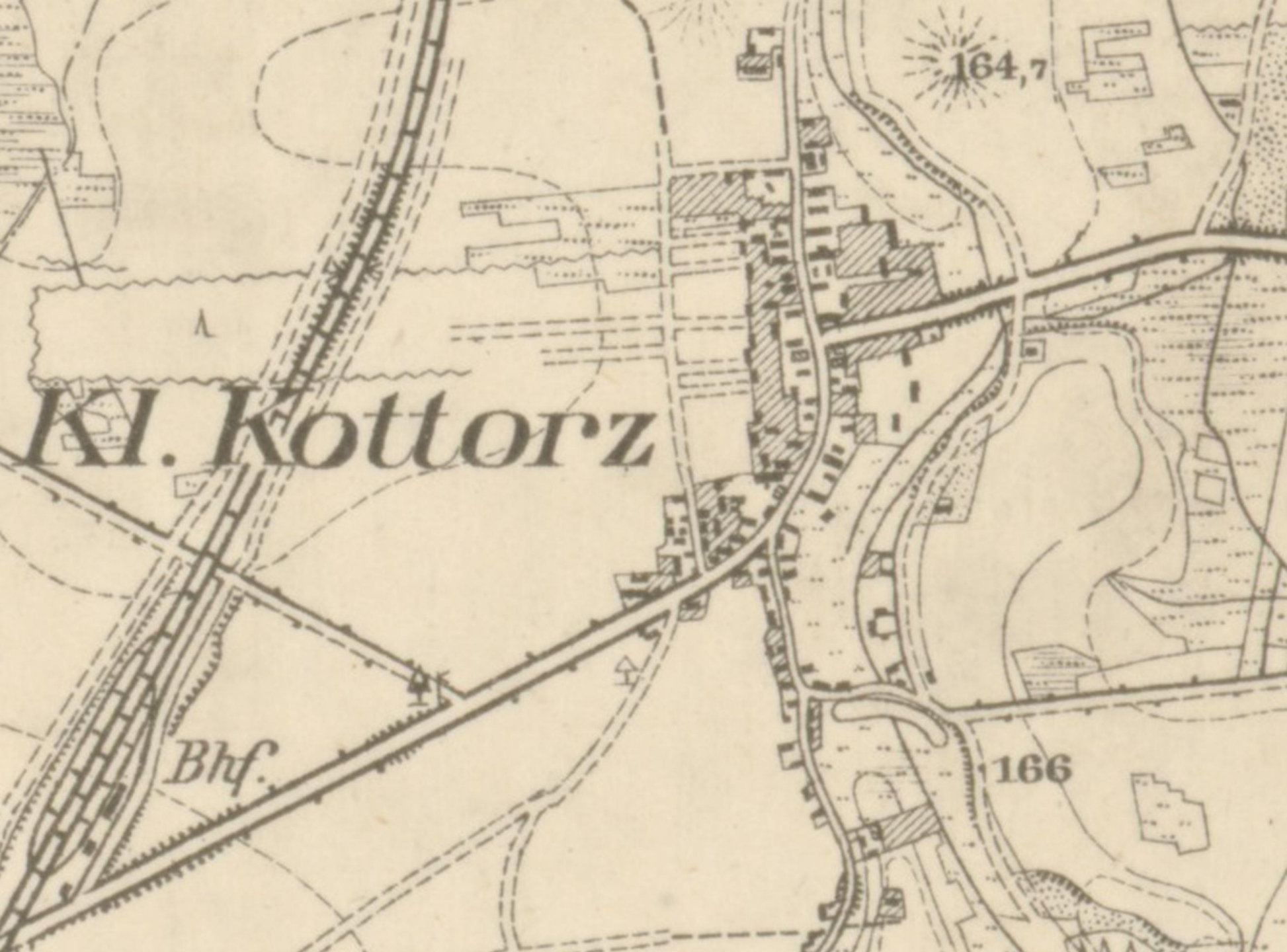
Stare mapy
1747

1767

1828

1906

Czyżby morderstwo

Na łamach *Oppelner Kreisblatt* poinformowano w dn. 5.07.1840, że w dn. 22.05.1840 r. w odległości 0,5 mili za Chrzastowicami w kierunku Zawady i Kotorza w ogrodzonym lesie sosnowym w *Stallung Blotschonka* – chlewy znaleziono martwego mężczyznę, w wieku ok. 24–30 lat. Ciało było niezidentyfikowane w trakcie rozkładu. Wzrost zmarłego ok. 5 stóp 4,5 cala, mocnej budowy, klatka piersiowa postawna, czarne kręcone włosy, zdrowe białe wszystkie zęby, słaby zarost na twarzy, bez nakrycia głowy, ubrany w ciemnozielony w paski frak, spodnie letnie i podobną narzutkę, czarna chusta na szyi, podkoszulek, koszula, półbuty i skarpety – jedna z napisem F. K. 2., chusteczka do nosa w kratę bez inicjałów, zapięta wzdłuż szyi. Proszono o rozpoznanie ciała zmarłego.

Nie natrafiłem w lokalnej prasie na wyniki identyfikacji zmarłego młodzieńca.

Mieszkańcy byli zawsze ofiarni

- W 1866 r. doszło do wojny austriacko – pruskiej. Mieszkańcy podopolskich wsi zaczęli wspierać państwo nie tylko finansowo. Poinformowano 4.07.1866 r., że na patriotyczne datki na Związek Kobiecy dla wspomagania powołanych do wojska i ich rodzin wpłacono jednorazowo ze wsi Kotórz Mały 3 talary 2 srebrne grosze 6 fenigów. Zaś 31.07.1866 r. zagrodnik Valentin Bienek z Kotorza Małego wpłacił 1 talar. W czasie kolejnych zbiórek z Kotorza Małego była anonimowa wpłata 8 srebrnych groszy 11 fenigów, leśniczy Schweda przekazał pościel, *Hilfsjäger* – pomocnik leśniczego Schweda 10 srebrnych groszy.
- Mieszkańcy Kotorza Małego byli wrażliwi na cierpienie innych. Poinformowano w lokalnej prasie 28.10.1890 r., że w odpowiedzi na ogłoszenie dotyczące powodzi w królestwie Saksonii i Czechach *Gemeinde* – wieś Kotórz Mały przekazała 4 marki.
- Mieszkańcy Kotorza Małego nie zapomnieli o pomocy, jakiej udzielono im po pożarze w 1903 r. Dla pogorzalców z Grodźca w 1905 r. katorscy mieszkańcy zebrali 60 marek.

- Na terenie Prus często dochodziło do powodzi. Wtedy solidarnie miejscowości nie dotknięte klęską pomagały poszkodowanym. W III publikacji zbiorów dla powodzi z 17.03.1909 r. poinformowano, że mieszkańcy Kotorza Małego wpłacili: właściciel gospody Karl Ebisch – 1 markę, zagrodnik Vinzent Baron – 1 markę, sołtys Dlugos – 3 marki.
- Jednak mieszkańcy byli bardzo ofiarni na *Liebesgabenspenden* – zbiórkę miłosierdzia: 13–21 października 1916 r. szkoła w Kotorzu Małym dostarczyła 8.40 marek oraz 3 worki kapusty i dyń.
- W 1918 r. z okazji urodzin cesarza mieszkańcy z Kotorza Małego wpłacili 52 marki dla niemieckich domów żołnierzy na froncie.
- W czasie zbiórki na rzecz Czerwonego Krzyża główny nauczyciel Gloger z Kotorza Małego wpłacił 5 marek.
- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* poinformowano 2.06.1923 r., że wieś Kotórz Mały wpłaciła 68650 marek na rzecz niemieckiej zbiórki ludowej (Ruhrspende).

Wojsko

Z Kotorza Małego mieli zgłosić się rekruci w odpowiednim ubraniu:

- Carl August Mayer, Johann Langosch, Johann Dziuba, Johann Nowak do 4 Górnośląskiego 63 Pułku Piechoty w dn. 31.10.1867 r. o godz. 8.00 obok arsenału w Opolu.**
- Adalbert Dlugos i Urban Dlugos do 15 Pułku Dragonów 31.10.1867 r. o godz. 8.00 obok arsenału w Opolu.**
- Johann Buhl i Lorenz Kupka do 2 Śląskiego Pułku Ułanów w dn. 31.10.1867 r. o godz. 8.00 obok arsenału w Opolu.**
- Alexandra Dziuba do IV Górnośląskiego 63 Pułku Infanterii w dn. 16.12.1869 r. o godz. 8.00.**
- Stephana Jonczyk do 38 Śląskiego Pułku Fizylierów w dn. 15.12.1869 r. o godz. 8.00.**

Uchylali się od wojska

- W 1875 r. w lokalnej prasie opublikowano listę osób uchylających się od odbycia służby wojskowej. Z Kotorza Małego byli to: **Joseph Lipp** ur. 24.08.1853 r. i **Joseph Zok** ur. 23.08.1853 r.
- poszukiwany był poborowy **Johann Cebulla** ur. 11.12.1853 r. w Kotorzu Małym. Kotorski zarząd wsi miał poinformować władze w ciągu 6 tygodni o miejscu przebywania poszukiwanego.
- Za uchylanie się od wojska w 1878 r. poszukiwani byli z Kotorza Małego: **Franz Konietzko** ur. 20.08.1855 r. i **Johann Cebulla** ur. 11.12.1853 r. Zarząd wsi miał podać miejsce zamieszkania poszukiwanych.
- **Simon Dziemba**, syn komornika z Kotorza Małego, ur. 24.03.1856 r., uchylał się z premedytacją od służby wojskowej. Miał obowiązek zgłosić się w dn. 19.05.1882 r. o godz. 11.00 do królewskiego sądu w Opolu, gdzie przeciwko niemu miała się odbyć rozprawa sądowa. 14.08.1882 r. na łamach *Oppelner Kreisblatt* opublikowano wyrok przeciwko Simonowi Dziemba. W wyniku rozprawy z dn. 19.05.1882 r. za uchylanie się od wojska została mu wymierzona zaocznie kara w wysokości **160 marek lub 40 dni** aresztu. Poinformowano, że nie stawiał się na rozprawę i lokalna władza miała wskazać jego miejsce przebywania.
- 9.08.1882 r. przypomniano, że parę lat wcześniej, bo wyrokiem sądu z 30.03.1876 r., zostali skazani za uchylanie się od poboru do wojska z Kotorza Małego: **Josef Lipp** ur. 24.08.1853 r. **Josef Zock** ur. 23.08.1853 r. Władze lokalne miały zlokalizować miejsce skazanych i do czterech tygodni poinformować władze zwierzchnie o ich miejscu aktualnego przebywania.

- Wojsko nie odpuszczało nawet dorosłym mężczyznom. Poszukiwany był 37-letni rezerwista krawiec **Johann Nowack** ur. 22.01.1846 r. z Kotorza Małego, ostatnio widziany w Opolu. Oskarżony bez zezwolenia opuścił miejsce zameldowania. Miał zgłosić się do władz powiatowych w dn. 11.05.1883 r. o godz. 9.00.
- Za uchylanie się od wojska poszukiwany był **Johann Winter** ur. 19.12.1858 r. w Kotorzu Małym, ostatnio zamieszkały w Krapkowicach. Poszukiwany miał się zgłosić na rozprawę w dn. 7.05.1883 o godz. 13.30.
- Za uchylanie się od służby wojskowej poszukiwany był parobek **Adalbert Matüsek** z Kotorza Małego, ur. 17.04.1857 r., ostatnio tam też zamieszkały. Rozprawa sądowa miała się odbyć 12.12.1884 r. o godz. 9.00 w gmachu sądu w Opolu.
- W lokalnej prasie ogłoszono w dn. 23.12.1885 r., że **Johann Cebulla** ur. 11.12.1853 r. w Kotorzu Małym, ostatnio tam również zamieszkały, oskarżony został o nielegalne opuszczenie kraju. Proszono miejscowy urząd o przekazanie informacji do 4 tygodni na temat ustalenia miejsca aktualnego przebywania poszukiwanego.

- W wyniku rozprawy za uchylanie się od wojska wyrokiem sądu opolskiego z dn. 6.05.1901 r. został skazany **Franz Kaczmarczyk**, ur. 14.04.1872 r. w Kotorzu Małym i otrzymał karę 160 marek lub w zamianie 32 dni więzienia.
- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* w dn. 16.04.1907 r. poinformowano, że za wykroczenia o charakterze wojskowym został skazany **Franz Kaczmarek**, ur. 14.04.1872 r. w Kotorzu Małym.
- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* opublikowano 1.06.1910 r. informację, że za wykroczenia przeciwko wojskowości poszukiwany był **Thomas Schwiertz** z Kotorza Małego ur. 7.03.1885 r. Zarząd wsi miał przekazać informację o jego miejscu zamieszkania.
- W 1913 r. poszukiwani byli z Kotorza Małego za uchylanie się od służby wojskowej: **Heinrich Karl Pollok**, ur. 19.11.1880 r. i **Franz Kossmala**, ur. 1.11.1885 r.

W czwartek 24.04.1884 r. o godz. 9.00 w gospodzie Ebischa w Turawie miał się odbyć pobór do wojska roczników: 1862, 1863, 1864 m.in. dla poborowych z Kotorza Małego. Wezwani mieli stawić się ubrani w czyste koszule i umyć. Jeżeli wezwany cierpiał na epilepsję, musiał przedstawić trzech wiarygodnych świadków, wtedy był zwolniony z odbywania służby wojskowej.

Dorfstraße

Licytacje – nie wszystkim wiodło się dobrze

- przymusowa licytacja działki nr 5 w Kotorzu Małym, należącej do **Franza i Anny Twardawski**, miała się odbyć 24.05.1876 r. o godz. 9.15. w gmachu sądu w Opolu. Licytacji podlegała posiadłość o pow. 6 ha 98 ar 40 m².
- przymusowa sprzedaż posesji nr 153 chałupnika **Stanislaus Schwientek** z Kotorza Małego. Licytacja miała się odbyć w dn. 25.05.1877 r. o godz. 9.14 w gmachu sądu w Opolu. Powierzchnia licytowanej działki wynosiła 55 ar 20 m², zaś wynik licytacji miał być ogłoszony 26.05.1877 r. o godz. 9.00.
- 26.04.1892 r. ogłoszono przymusową sprzedaż posesji nr 52 w Kotorzu Małym, z nowym domem o powierzchni podwórka 23.50 ar, należącej do komornicy **Marie Piekarczyk z d. Dziurdziol** z Trzęsiny. Licytację zaplanowano w dn. 2.07.1892 r. o godz. 9.30 w gmachu sądu w Opolu.
- Przymusową licytację działki o powierzchni 3 ha 4 ar 10 m² nr 202 i nr 85 matrykuły podatkowej w Kotorzu Małym, należącej do **Vinzenta Schenk** i jego żony **Louise z d. Miron** z Węgier, zaplanowano w dn. 19.11.1901 r. o godz. 10.00 w gmachu sądu w Opolu.

- Przymusową licytację parceli w Kotorzu Małym, zapisanej w księdze wieczystej nr 399, należącej do **Johanny Twardawski z d. Wodniok**, zaplanowano w dn. 13.01.1909 r. o godz. 9.15 w gmachu sądu w Opolu.
- W wyniku przymusowej licytacji w dn. 31.08.1920 r. o godz. 10.00 w gmachu sądu w Opolu miała się odbyć sprzedaż części majątku należącego do żony chałupnika **Franziski Kroll z d. Michalczyk** z Kotorza Małego, to jest parcel zapisanych w księdze wieczystej nr 382 i 390 w Kotorzu Małym, własność chałupników **Johanna Kroll** i jego żony **Franziski** z Kotorza Małego. Majątek zapisany: księdze wieczystej nr 382 – parcela 714/188 powierzchni 63 ar 60 m² – pole w kierunku Turawy; księga 390 – parcela nr 258/259 powierzchni 31 ar 60 m² pole za **Struga** ze stodołą i podwórką, łąka przy drodze, dom mieszkalny z chlewem i podwórką, stodoła, chlew z komórkami oraz przydomowy ogródek.

- W dn. 26.04.1926 r. o godz. 10.00 w sądzie w Opolu miała się odbyć przymusowa licytacja połowy współwłasności należącej do karczmarza **Antona Kornek** z Borek (część Kotorza Małego) zapisana w księdze wieczystej w Kotorzu Małym tom XIII nr 430. W czasie spisu licytacyjnego w dn. 10.12.1925 r. właścicielami byli karczmarz **Anton Kornek** wraz z żoną **Kathariną z d. Passon** zamieszkali w Borkach (Borrek): pole, zalesienie, podwórko na terenie **Ogona**, karczma z mieszkaniem, podwórkiem i przydomowym ogródkiem, stajnia dla zwierząt gości, stajnia, stodoła, remiza maszynowa i remiza powozowa, ubikacje; położone w Turawie arkusz mapy 2 parcele nr 208/89, 207/118, łąka w lesie łącznej – powierzchni 7 ha 68 ar 22 m².
- Licytację przymusową na wniosek zarządcy masy upadłościowej majątku należącego do producenta cementu **Gustava Hildebrandt** z Opola zaplanowano w dn. 17.09.1931 r. o godz. 11.00 w gmachu sądu w Opolu. Majątek licytowany znajdował się w Kotorzu Małym, zapisany w księdze wieczystej nr 523. Licytacji podlegał teren położony na terenie wsi Kotórz Mały, arkusz mapy nr 1, parcele nr 1393/5, 1394/5, 2 szopy robocze z pomieszczeniami na piasek i cement przy drodze z Opola w kierunku Osowca, o powierzchni 1 ha 41 ar 91 m².

- Licytację przymusową majątku żony rolnika **Anastasia Czech z d. Mross**, zapisanego w księdze wieczystej nr 17 w Kotorzu Małym, zaplanowano w dn. 14.01.1932 r. o godz. 9.00 w gmachu sądu w Opolu. Majątek w Kotorzu Małym, arkusz mapy nr 1, 2, 3, parcele nr 232, 340, 341, 242, 668/114, 933/231, 1369/231, 1410/64, 1411/64, 218, 704/390, 709/367, 73, 105, matrykuła podatku gruntowego nr 17, lista podatku od zabudowań nr 17, dom mieszkalny z podwórką i przydomowym ogródkiem, 2 chlewy, stodoła, szopa, dom wycuźnika, warsztat i wozownia. Pole położone: *Na Gliniaki, Gassowitz, Gliniaki koło dworca, Brzezung* – Brzezina Opole - Kluczbork, *Na Palitzna, Na Gnuy*, wypas dla świń, powierzchnia 9 ha 22 ar 55 m².

- Kolejną przymusową licytację katorskiego majątku zapisanego w księdze wieczystej nr 543 zaplanowano w dn. 11.02.1932 r. o godz. 9.00 w gmachu sądu w Opolu. Majątek był położony w Kotorzu Małym, arkusz mapy nr 1, parcela nr 979/278, **pole za plot (ul. Ogrodowa)**, powierzchni 71 ar 77 m², wartość użytkowa 1,19 talarów. W adnotacji licytacyjnej w dn. 14.08.1931 r. napisano, że właścicielem majątku był **Theodor Mross** z Kotorza Małego ur. 5.10.1909 r.
- Także zaplanowano licytację przymusową majątku, zapisanego w księdze wieczystej nr 34 i 364 w Opolu i w księdze wieczystej nr 524 w Kotorzu Małym, w dn. 4.05.1931 r. o godz. 11.00 w gmachu sądu w Opolu. Licytacji podlegał majątek zapisany w księdze wieczystej nr 524 w Kotorzu Małym arkusz mapy 1 parcela nr 1477/225, dom mieszkalny z podwórką, stodoła z chlewem na *Glinioki*, powierzchni 88 ar 35 m². Sporządzono adnotację w księgach wieczystych w dn. 24.12.1931 r., że właścicielem majątku była **Elisabeth Schweda z d. Galla** z Kotorza Małego.
- *Oppelner Kreisblatt* ogłosił, że wniosek na rozprawę zabezpieczającą otwarto w dn. 11.01.1932 r. dla właścicieli zakładu rolnego małżeństwa **Johanna i Elisabeth Dlugos** z Kotorza Małego. Zaś 3.02.1932 r. poinformowano, że w dn. 22.01.1932 r. otwarto wniosek na rozprawę zabezpieczającą dla właściciela zakładu rolnego **Ignatza Malek** z Kotorza Małego.

Przymusowe licytacje majątku katorskiego odbywały się także w 1932 r.

- Licytację przymusową majątku zapisanego w księdze wieczystej nr 543 w Kotorzu Małym zaplanowano w dn. 19.08.1932 r. o godz. 11.00 w gmachu sądu w Opolu. Licytacji podlegał majątek w Kotorzu Małym, arkusz mapy nr 1 parcela nr 979/278, pole *na Plot* (obecnie ulica Ogrodowa), powierzchni 71 ar 77 m². W adnotacji licytacyjnej w dn. 14.10.1931 r. napisano, że właścicielem majątku był **Theodor Mross** z Kotorza Małego ur. 5.10.1909 r.
- Kolejną licytację przymusową zaplanowano 6.10.1932 r. o godz. 9.00 w gmachu sądu w Opolu. Licytacji podlegał majątek zapisany w księdze wieczystej nr 399 i 516 w Kotorzu Małym: księga wieczysta nr 399, arkusz mapy nr 1, parcele nr 163/116, 164/117, 165/118, pole i **łąka na Abfindung**, powierzchni 60 ar, księga wieczysta nr 516, arkusz mapy nr 2, parcele nr 929/266; dom mieszkalny z podwórkiem i przydomowym ogródkiem, 2 chlewy i gumno, powierzchni 5 ar 35 m². W dniu 2.05.1932 r. spisania adnotacji licytacyjnej właścicielem majątku była żona malarza **Agnes Twardawski z d. David** z Kotorza Małego.

Gasthaus von
Carl Ebisch

Gruß aus Klein-Kottor

*Wir haben in Kottor
ca 20 Refu & 50 Gassen aufbauen*

Dorfstraße

Wasserpartie

Najważniejsze informacje dotyczące Kotorza

Nr okręgu	Nazwa Gemeinde – wsi	Liczba mieszkańców w na dzień 1.11.1875 r.	Liczba wybieranych w Gemeinde deputowanych	Płacony podatek					
				Podatek gruntowy		Podatek za budynki		Łączny podatek	
				Marki	Fen.	Marki	Fen.	Marki	Fen.
43	Kotórz Mały	664	1	431	40	116	50	547	90

Ważne postacie

- Kandydatami na wyborców do wyboru radnych *Kreis* – powiatu opolskiego w czasie wyborów w dn. 20.10.1876 r. z Kotorza Małego byli: **Mathias Adametz** – właściciel młyna (Trzęsina) i **Paul Jonczyk** – zagrodnik.
- Prawo wybierania radnych do powiatu opolskiego mieli w 1888 r. z Kotorza Małego: **Albert Dlugos** – zagrodnik i **Paul Jonczyk**.
- Starosta powiatowy w dn. 14.09.1893 r. dokonał zaprzysiężenia: gospodarza **Vinzenta Nowok**, chałupnika **Josepha Nowok** i zagrodnika **Josepha Buchta** jako ławników *Gemeinde* – wsi Kotórz Mały.
- Prawo wybierania radnych do sejmiku powiatowego w 1898 r. posiadali z Kotorza Małego: **Albert Dlugosch** zagrodnik, **Josef Polanski** kierownik dworca kolejowego.

Szczepienia ochronne

- Prusy bardzo wcześnie wprowadziły przymusowe szczepienia ochronne. Szczepienia przeciwko ospie miały się odbyć 5.09.1878 r. o godz. 16.30, jako szczepienie wstępne dla 5 dzieci z Kotorza Wielkiego i Kotorza Małego. Szczepienie i jego rewizję zaplanowano tydzień później (12 i 19 września) o godz. 16.00.
- Szczepienie przeciwko ospie dzieci urodzonych w 1872 r. miało się odbyć w Turawie w piątek w dn. 23.05.1884 r. o godz. 17.00 jako szczepienie wstępne dla 4 dzieci z Kotorza Małego. Szczepienie zaplanowano tydzień później o godz. 15.00, zaś jego rewizję 6 czerwca o godz. 9.00. Poinformowano, że jeżeli rodzice nie zaszczepią dziecka, wtedy mieli zapłacić 50 marek kary lub czekać ich trzydniowy areszt.

Szczepienia ochronne przeciwko ospie dzieci
z Kotorza Małego w 1897 r.

**Po raz pierwszy szczepienie przeprowadzono w
Kotorzu Małym.**

Miejsce i data szczepienia	Miejsce i data kontroli szczepienia
Kotórz Mały: wtorek 4 maja o godz. 11.30	Kotórz Mały: wtorek 11 maja o godz. 11.30

Zdrowie

- Uchwałą sejmiku powiatowego z dn. 15.06.1883 r. *Krankenvversicherung* – ubezpieczenie zdrowotne pracowników weszło w życie 1.12.1884, było obowiązkowe i płatne. Wpłaty na *Gemeinde-Krankenversicherung* należało uiszczać od poniedziałku 1.12.1884 r., a następnie w każdy poniedziałek u miejscowego poborcy. Lekarzem opiekującym się Kotorzem Małym był **dr Schneider** z Opola. W przypadku ciężkiego zachorowania mieszkańca wsi lekarz wystawiał skierowanie do szpitala, zaś miejscowy sołtys musiał nawiązać kontakt ze szpitalem, do którego chory miał się udać. Na terenie powiatu opolskiego było sześć szpitali: w Pokoju, Powiatowy w Kup, św. Wojciecha w Opolu, klasztorny św. Franciszka w Wójtowej Wsi, klasztorny św. Jerzego w Prószkowie, miejski w Krapkowicach.
- Opiekę medyczną nad mieszkańcami Kotorza Małego od 12.05.1914 r. sprawował *Sanitätsrat* **dr Meridies** z Opola.

Alkoholizm

Skuteczną walką z alkoholizmem była publikacja wyroków w lokalnej prasie.

- Na podstawie rozporządzenia policji z 29.11.1857 r. w wyniku procesu sądowego uznano za pijaka zagrodnika chałupnika **Antona Kulla** z Kotorza Małego - poinformował *Amtsvorsteher Graf* von Garnier z Turawy na łamach *Oppelner Kreisblatt* 22.06.1883 r. Kolejnym pijakiem został uznany 5.11.1883 r. syn chałupnika **Casper Wieschollek** z Kotorza Małego.
- 3.12.1895 r. poinformowano, że na podstawie §§ 4 i 7 rozporządzenia policyjnego z 18.09.1885 r. został napiętnowany jako pijak chałupnik **Josef Mroz** z Kotorza Małego.
- Turawski urząd poinformował 3.06.1904 r., że chałupnik **Josef Mross** z Kotorza Małego został uznany za pijaka. Zabroniono mu pod groźbą kary sprzedaży alkoholu. Jednak 14.12.1904 r. turawski urząd poinformował, że Mross przestał być pijakiem.

- Urząd turawski poinformował 7.04.1908 r., że właściciel domu **Josef Mross** i żona stolarza **Marie Nowok** z d. **Panitz**, oboje z Kotorza Małego, zostali uznani za pijaków na podstawie §§ 3 i 10 rozporządzenia policyjnego z 1.07.1904 r.
- Turawski urząd poinformował 7.10.1910 r., że gospodarz **Paul Mross** z Kotorza Małego został oficjalnie uznany za pijaka.
- Turawski urząd poinformował 26.04.1918 r., że piętno pijaka z chałupnika **Franza Willczek** z Kotorza Małego, ogłoszone w *Kreisblatt* z dn. 10.02.1904 nr 7, zostało zniesione.
- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* ukazało się 24.02.1933 r. obwieszczenie, w którym poinformowano, że rzeźnik **Josef Ebisch** z Kotorza Małego od 24 lutego do 31 grudnia 1933 r. został uznany za *Raufbold* – pijaka, awanturnika.

Wasserpattie

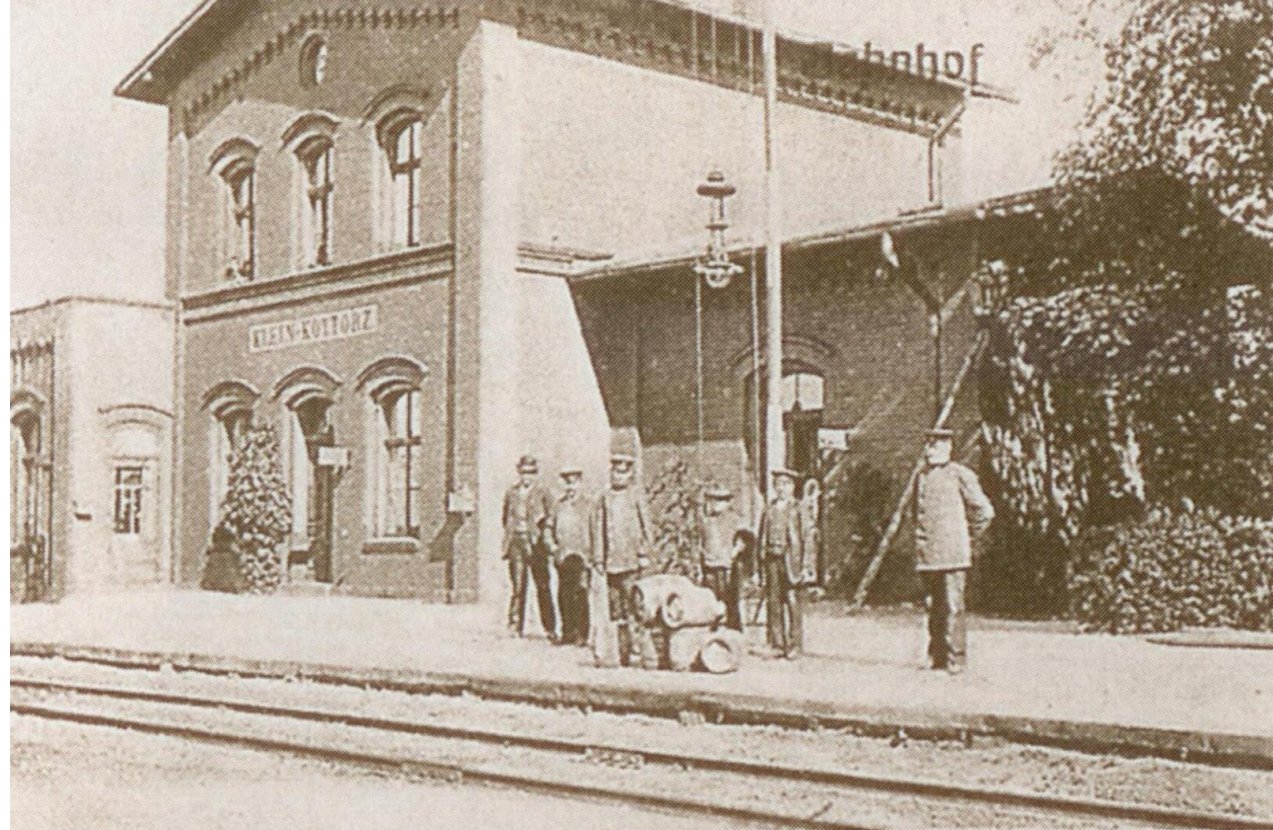

Kryminałki

- W lokalnej prasie opublikowano 20.06.1883 r. list gończy, w którym poinformowano, że poszukiwany był szewc **Johann Lipp** z Trzęsiny, który został skazany za kradzież przez sąd w Opolu w dn. 22.02.1883 r. na trzy miesiące więzienia.
- Kolejny list gończy za zbiegłym przestępcą opublikowano 22.10.1883 r. Poszukiwany był za pobicie robotnik **Valentin Sowa** z Kotorza Małego. W razie ujęcia miał być odstawiony do aresztu w Opolu. Opis zbiega: 21 lat, 166 cm wzrostu, szczupły, włosy ciemny blond, łysiejący, ogolony, brwi ciemne, oczy szare, nos prosty, usta typowe – duże, wszystkie zęby, broda ostra, twarz szeroka, szerokie kości policzkowe, kolor twarzy zdrowy, mówił po polsku i niemiecku. 7.04.1884 r. list gończy za robotnikiem Valentinem Sowa z Kotorza Małego został unieważniony. Oznacza to, że został złapany.

- Władze z Kup w dn. 8.06.1885 r. poinformowały, że ze względu na defraudację pieniędzy poszukiwany był robotnik **Franz Blasczyk**, ur. 25.12.1865 r. w Kotorzu Małym. Trzy miesiące później, 18 września, ukazało się ogłoszenie, że został odwołany list gończy za robotnikiem Franzem Blasczyk. Oznacza to, że został pojmany.
- **Maria Kupka z d. Wilzek** z Kotorza Małego została skazana przez sąd ławniczy w Opolu 3.07.1888 r. na karę 50 marek lub w zamian na 14 dni aresztu za wykroczenie przeciw ustawie na temat artykułów spożywczych w części dotyczącej handlu masłem. Najprawdopodobniej Maria Kupka bez zgody władz nielegalnie handlowała masłem.
- W tym samym dniu sąd ławniczy w Opolu skazał **Catharinę Kulla z d. Nowak** z Kotorza Małego na karę 50 marek lub 14 dni aresztu za nielegalny handel masłem. Catharina Kulla za te same wykroczenia została skazana przez opolski sąd także 10.07.1888 r.

- Kolejne ciekawe katorskie pomówienie: w styczniu 1888 r. **Magdalena**, żona **Franza Maciek** z Kotorza Małego, oskarżyła chałupnika i handlarza krów **Johanna Kupka I**, byłego posiadacza karczmy. Jednakże nie podano, czego dotyczyło oskarżenie. W wyniku wyroku sądowego z dn. 6.12.887 r. sąd uznał ją za winną. Oskarżona musiała zapłacić karę 3 marek lub groził jej jeden dzień aresztu, oraz ponieść koszty procesu. Na wniosek Johanna Kupki I skazana, po uprawomocnieniu się wyroku sądu, do 6 tygodni musiała jeden raz na własny koszt opublikować przeprosiny w *Oppelner Kreisblatt*.
- Po południu 28.06.1902 r. na trasie Kotórz Mały – Gosławice nieznani sprawcy położyli na torach kolejowych przeszkody – materiały budowlane, żeby doprowadzić do wypadku. Królewska Dyrekcja Kolei z Katowic wyznaczyła 100 marek nagrody za wskazanie sprawców tego czynu.

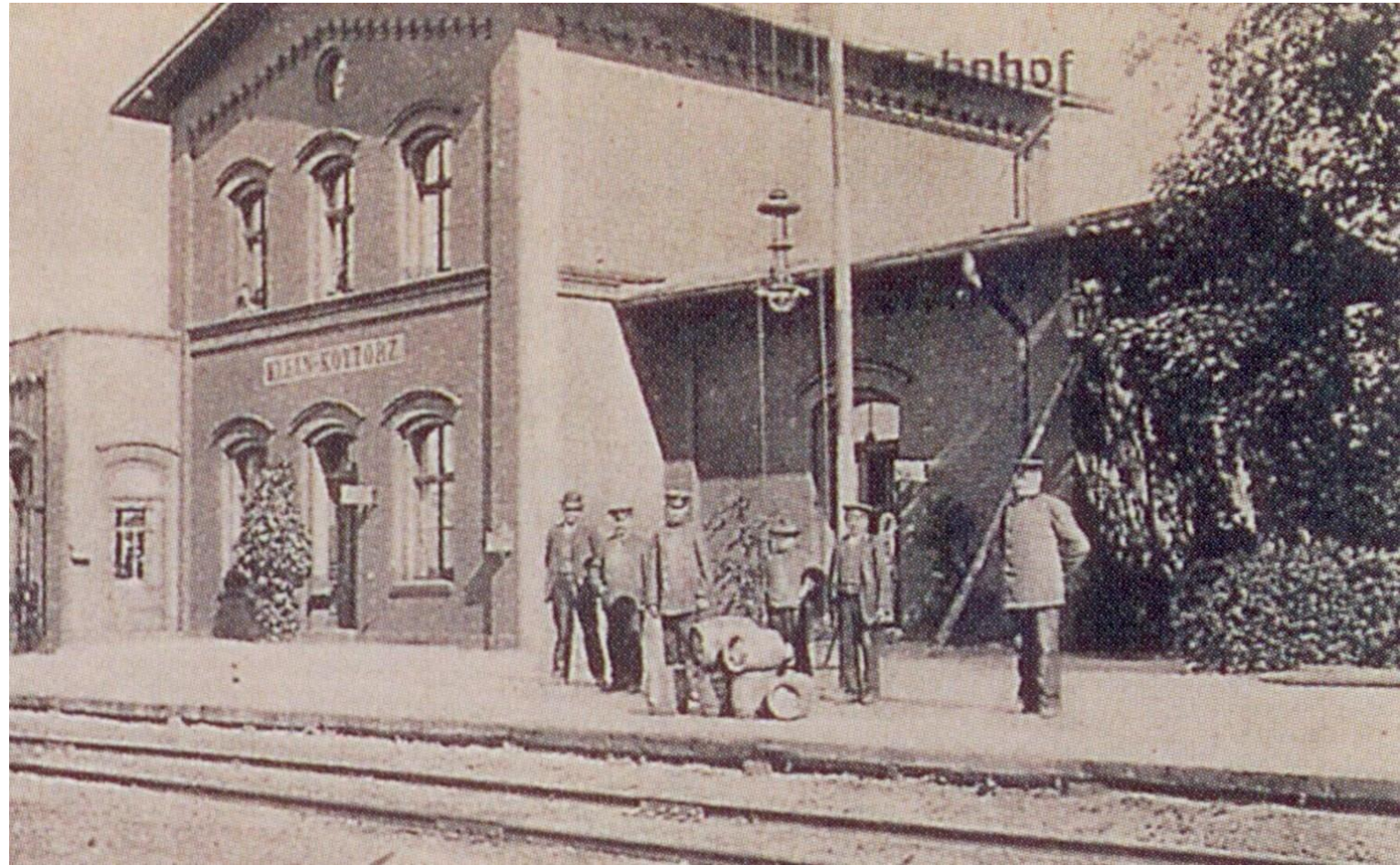
Kominiarze

- Od 1.01.1884 r. Kotórz Mały należał do I okręgu kominiarskiego w Ozimku, którego mistrzem kominiarskim był Wilhelm Bitschina z Ozimka.
- Z dn. 26.07.1900 r. wydział powiatowy uchwalił od 1.01.1921 r. nowy podział okręgów kominiarskich. Do 6. okręgu kominiarskiego Kotórz Mały należały wsie: Dębie, Falmirowice, Daniec, Dąbrowice, Walidrogi, Raszowa, Nakło, Kotórz Mały, Kotórz Wielki, Węgry, Turawa, Niwki, Grabie, Kobylno, Bierdzany, Dębska Kuźnia, Szczedrzyk, Rzędów, Ligota Turawska, Osowiec, Kolanowice, Kały, Jełowa, Nowe Budkowice.

Linia kolejowa

- Opublikowano na łamach *Oppelner Kreisblatt* 4.04.1887 r., że już od kwietnia miały być prowadzone prace ziemne przy budowie nowych mostów wzdłuż planowanej trasy kolejowej. W pierwszej kolejności miały być prowadzone prace geologiczne na terenie Kotorza Małego. Proszono właścicieli działek o umożliwienie prac. Tekst ten jest bardzo ważny, gdyż umożliwia określenie daty, od kiedy rozpoczęto prace przy budowie linii kolejowej na trasie Opole – Kluczbork przez Kotórz Mały.
- W 1888 r. zbudowano linię kolejową Opole – Jełowa – Kluczbork. Jednak na łamach *Oppelner Kreisblatt* podano, że pierwszy odcinek torów kolejowych Opole – Jełowa otwarto 1.07.1889 r. W innych źródłach podaje się, że trasę Opole-Jełowa-Namysłów oddano do regularnego użytku z rozkładem jazdy 1.08.1889 r. Trasę kolejową Jełowa – Kluczbork otwarto 1.10.1889. Urząd kolejowy w Opolu poinformował, że w czasie budowy linii kolejowej Opole – Namysłów na stacji kolejowej m.in. w Kotorzu Małym znajdowało się składowisko, które chciano wydzierżawić od 1.08.1889 r. Oferty dzierżawy można było składać do 24.06.1889 r. do godz. 11.00.

Relację z ciekawego zdarzenia na kotorskim dworcu opublikowano w *Gazecie Opolskiej*. Przedstawiam cały tekst: *W sobotę 13.01.1906 r. o godz. 15.00 wykoleił się na miejscowym dworcu podczas ranżerowania wagonów jeden z tychże naładowany długim drzewem, i wpadł na szyny głównego toru, wskutek czego ruch został wstrzymany. Żeby znowu regularny ruch umożliwić, musiano do usunięcia przeszkody sprowadzić pociąg pomocniczy z Opola.*

Drogi

- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* w dn. 25.09.1889 r. poinformowano, że ze względu na brukowanie ul. Wiejskiej w Kotorzu Małym w kierunku Turawy, droga miała być zamknięta od 1.10.1889 r. Poprowadzony miał być objazd przez Kotórz Wielki, zaś za przejazd przez zablokowaną drogę groziła kara. W następnym roku poinformowano, że droga na trasie Kotórz Mały do Turawy na okres remontu od 8.04.1890 r. do odwołania miała być zamknięta dla pojazdów z zaprzęgiem konnym. Objazd prowadził przez Kotórz Wielki.
- W czasie posiedzenia zarządu powiatu opolskiego w dn. 28.03.1901 r. poinformowano, że wkrótce miała się odbyć rozbudowa drogi do kategorii „szosa kl. II” między Zawadą a dworcem kolejowym w Kotorzu Małym.
- Starostwo powiatowe opublikowało 16.09.1932 r. informację, że projekt rozbudowy drogi Kotórz Mały – Kotórz Wielki części trasy Zawada – Zakrzów Turawski, aż do początku wsi Kotórz Wielki, był do wglądu od 19 sierpnia do 2 września 1932 r. w godz. 7.00–13.00 w powiatowym urzędzie budowlanym w Opolu.

Ciekawe ogłoszenie

- Ukazało się w 1890 r. w *Oppelner Kreisblatt*. Bannowsky, mieszkaniec Opola, chciał jak najszybciej sprzedać swój dobytek położony w Kotorzu Małym, który składał się domu z dwoma pokojami i kuchnią, sklepu z przyprawami, również sklepu mięsnego i z 7 morgami pola. Informacji udzielał Bannowsky zamieszkały w Opolu Nikolaistraße 1.
- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* 4.04.1914 r. chałupnik **Jacob Twardawski** poinformował, że nie odpowiada za długi swojego syna **Viktora Twardawski**.

Najlepsi rolnicy

- W miesiącu listopad 1891 r. odbył się pokaz koni w Opolu, Turawie, Popielowie. Wyróżnione klacze zostały nagrodzone. Poinformowano w prasie powiatowej, że pisemne nagrody można było odebrać w siedzibie starostwa opolskiego od 15.01.1891 r. W czasie pokazu w Turawie wyróżniono klacze właścicieli: **Alexandra Dziuba, Urbana Schwirz i Gregora Czech z Kotorza Małego.**
- W 14.11.1894 r. w Turawie odbył się pokaz koni. Wyróżniono klacze: Paula Jonczyk z Kotorza Małego i Franza Fuhl z Trzęsiny.

Straż pożarna

- W wyniku zarządzenia nadprezydenta prowincji śląskiej z dn. 26.03.1887 r. poinformowano w prasie powiatowej, że w Kotorzu Małym istniał w 1891 r. *Spritzenverband* – związek sikawkowy – straży pożarnych nr 33. Należały do niego także wsie: Kotorz Wielki i Turawa. Oznacza to, że siedziba tego związku strażackiego znajdowała się w Kotorzu Małym.

Die Feuerwehr aus Klein Kottorz

Wścieklizna psów

- W lokalnej prasie poinformowano 1.06.1892 r., że u psa zabitego na terenie Turawy-Marszałek stwierdzono wściekliznę. W myśl § 20 i 21 zarządzenia policyjnego z 24.02.1881 r. m.in. na terenie Kotorza Małego na okres 3 miesięcy psy należało trzymać zamknięte lub na łańcuchu.
- 14.02.1896 r. został zabity w Trzęsinie obok Kotorza Małego pies, u którego weterynarz stwierdził wściekliznę. Na terenie Trzęsiny został pogryziony przez wałęsające się psy nie tylko ten wspomniany pies, ale także inne. Zarządzono, że wszystkie psy musiały być zamknięte lub pozostać na uwięzi w miejscowościach: Trzęsina, Kotórz Mały, Kotórz Wielki, Turawa na okres trzech miesięcy. Powyższe zarządzenie dotyczące wścieklizny psów odwołano 21.05.1896 r.
- Władze poinformowały 14.11.1911 r., że w Kotorzu Małym zabito bezpańskiego psa, u którego oficjalnie stwierdzono wściekliznę. Dla psów we wsi wprowadzono szereg ograniczeń.

1908 r.

Epidemie świń i bydła

- Wielkie problemy katorskich rolników rozpoczęły się w 1894 r. Od tej pory bardzo często w stadach świń wybuchała różyczka. Pierwszy raz o epidemii różyczki w Kotorzu Małym poinformowano na łamach *Oppelner Kreisblatt* 7.05.1894 r. Ogłoszono zakaz wstępu do wsi.
- 22.06.1896 r. u zabitych świń chałupnika **Petera Kulla** w Kotorzu Małym stwierdzono różyczkę. 29.06.1896 r. u padłej krowy w gospodarstwie gospodarza **Paula Mross** w Kotorzu Małym stwierdzono *Milzbrand* – wąglik.
- Turawski urząd poinformował 4.07.1896 r., że w ciągu 10 dni po raz drugi u gospodarza Paula Mross w Kotorzu Małym krowa zachorowała na wąglik, posiadłość ta została zamknięta do 17 lipca 1896 r. W gospodarstwie chałupnika **Alberta Michalczyk** z Kotorza Małego 5.08.1896 r. u jednej padłej krowy stwierdzono wąglik. Kolejny przypadek wąglika w Kotorzu Małym stwierdzono 11.08.1896 r. u padłej krowy w gospodarstwie zagrodnika **Johanna Ciompel**.

Starosta.

Urzędowo stwierdzono zarazę racie i pyska w Małym Kotorzu i Polskiej Nowejwsi.

Te miejscowości więc także będą okręgami zamkniętymi w sensie policyjnego zarządzenia mojego przeciw zarazie bydła z dn. 10-go lipca 1920 r. (orzędownik powiatowy nr. 29).

Opole, dnia 23-go lipca 1920 r.

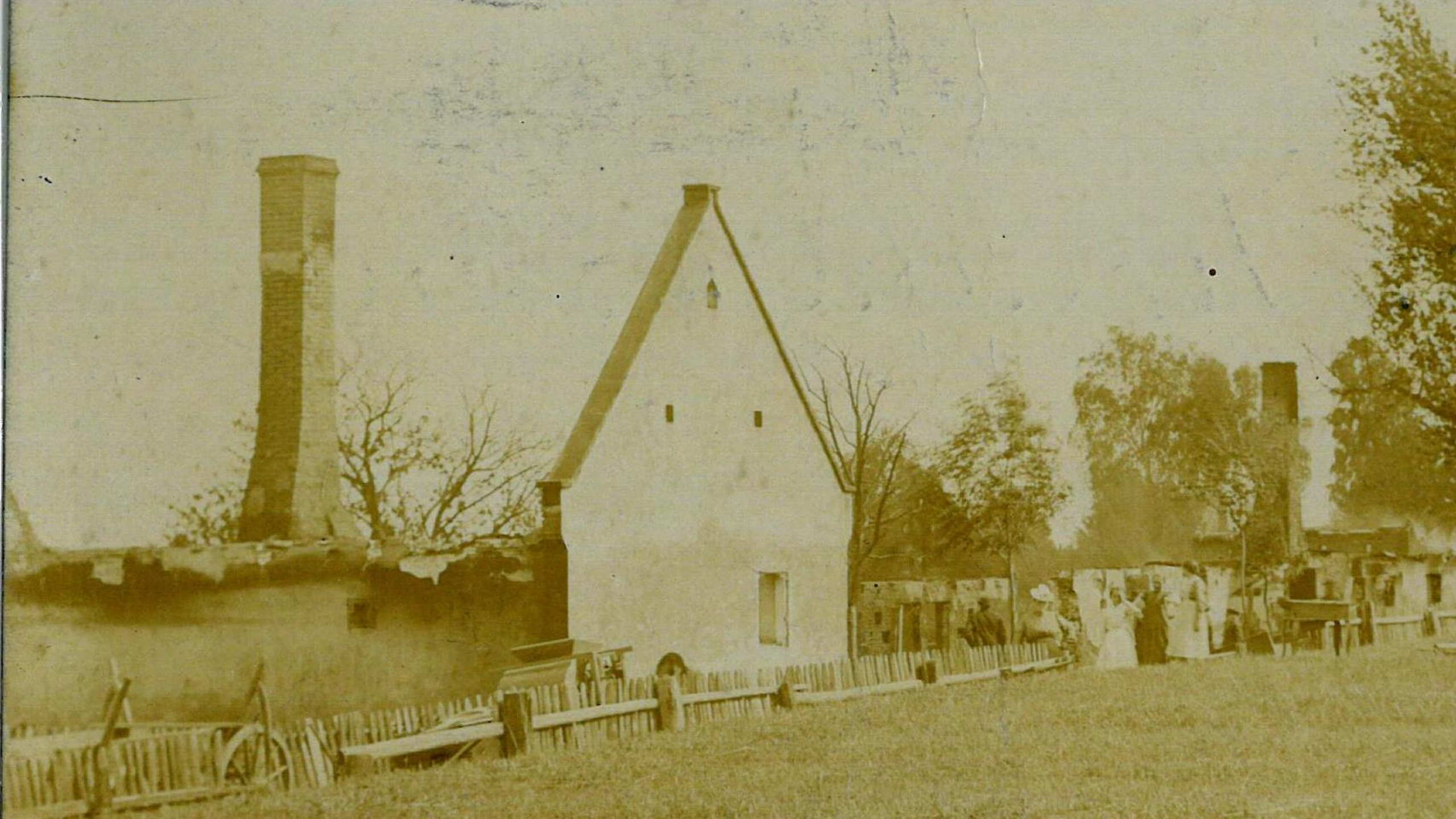
L ü c k e.

Pożar

- W 1903 r. doszło do największego pożaru w historii Kotorza Małego. Spaliła się większość zabudowań we wsi. Opis tego pożaru zachował się w kronice parafialnej, przedstawiam jego tłumaczenie: *11(naprawdę 10) sierpnia 1903 r. była bardzo sucha pogoda, wtedy duży pożar zniszczył większość Kotorza Małego. Głupi uczeń szkolny Leo Schwientek bawił się zapalkami i zapalił słomę, był wtedy silny wiatr i przeniósł ogień na słomiany dach rodzinnego domu, stąd ogień przeniósł się dalej. W ciągu 10 minut spaliły się 63 domy, co raczej nie jest możliwe. Nikt nie myślał o ratowaniu domów. Dzięki Bogu nikt nie poniósł śmierci.*

W Kotorzu Małym przekazywana jest opowieść o uratowaniu domu Matheów. W czasie pożaru pani Mathea (Mateja) wyszła z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej przed dom, ogień przeskoczył ten budynek i strawił następne zabudowania.

W kotorskiej księdze zgonów napisano, że (62 – letnia) Maria Sowa z Kotorza Małego, córka Malka z Zawady, zmarła 10.08.1903 r. przez zaduszenie dymem.

Początek
pożaru

Koniec
pożaru

Dla pogorzańców z Kotorza Małego zorganizowano w całych Niemczech zbiórkę. Na łamach *Oppelner Kreisblatt* publikowano systematycznie listę darczyńców.

- Publikacje:
- I zebrano 4918.42 marek
- II zebrano 960.22 marek łącznie 5878.64 marek
- III zebrano 503.60 marek łącznie 6382.64 marek
- IV zebrano 78.20 marek, łącznie zebrano łącznie 6460.44 marek. Wtedy dokonano wpłat: *Schiedsmann* Korgel z Dańca – 10 marek, *Gemeinde* Królewska Dąbrówka – 68.20 marek.

W 1907 r. wybuchł kolejny duży pożar w Kotorzu Małym. Spaliło się 7 budynków gospodarczych.

W Kotorzu Małym po południu 18.06.1920 r. podczas burzy piorun uderzył w zabudowania gospodarza Grysko. Spaliła się stodoła i chlewy

Wypadki

- Do tragicznego wypadku doszło na terenie wsi 28.02.1910 r. W czasie rozbiórki starej stodoły, dwaj młodzieńcy zostali zasypani. Zginął wówczas 15-letni Alexander Pinkawa, a drugi mężczyzna był ciężko ranny.
- W 1924 r. zdarzył się wypadek kolejowy na stacji w Kotorzu Małym. W środę 3 grudnia wieczorem o godz. 20.12 wykoleił się wagon pociągu osobowego relacji Opole – Kluczbork, przy wjeździe na stację w Kotorzu Małym. Nie wiadomo, jakie były przyczyny wypadku. Jeden pasażer, 18-letni tokarz Konstantin Dlugosch z Kotorza Małego, poniósł śmierć, pięć osób było ciężko rannych: młodzieniec udający się do szkoły August Weber, Paul Dlugosch i Stefan Dlugosch – cała trójka poszkodowanych z Kotorza Małego, Aleksander Babik z Kotorza Wielkiego, rolnik Spisla z Kolonii Siołkowice. Lekko ranni byli: nauczyciel z Nowych Budkowic Kürzel wraz z żoną, Paul Margos – urzędnik pocztowy z Turawy, Anton Ochantel – pracownik kolei z Kotorza Małego, Urban Dlugosch – kołodziej z Kotorza Małego i Wincent Krawczyk – tokarz z Kotorza Małego. Poszkodowanym udzielono pomocy w szpitalu w Opolu, jednak z pierwszą pomocą pospieszył lekarz z Osowca

Doppeln und Umgegend

Krausauerstr. 40, Deichstr. 2.

Telefon 849

Das Eisenbahn-Unglück bei Doppeln

* Doppeln, 5. Dezember

Zu unserem gestrigen Bericht über das schwere Unglück bei Kottorß erfahren wir von amtlicher Seite noch folgende Einzelheiten:

Bei dem am Mittwoch abend 8,12 Uhr bei der Einfahrt in den Bahnhof Kl.-Kottorß verunglückten Wagen des von Doppeln nach Kreuzburg abfahrenden Personenzuges, wurde ein Reisender getötet, fünf schwer- und sechs leichtverletzt. Der Tote ist der Drechsler Konstantin Dlugosch aus Kl. Kottorß.

Schwer verletzt wurden:

Alexander Babil aus Gr.-Kottorß.

August Weber, Schlosserlehrling aus Kl.-Kottorß.

Paul Dlugosch, Schlosserlehrling, Kl.-Kottorß.

Stefan Dlugosch, Bürolehrling aus Kl.-Kottorß.

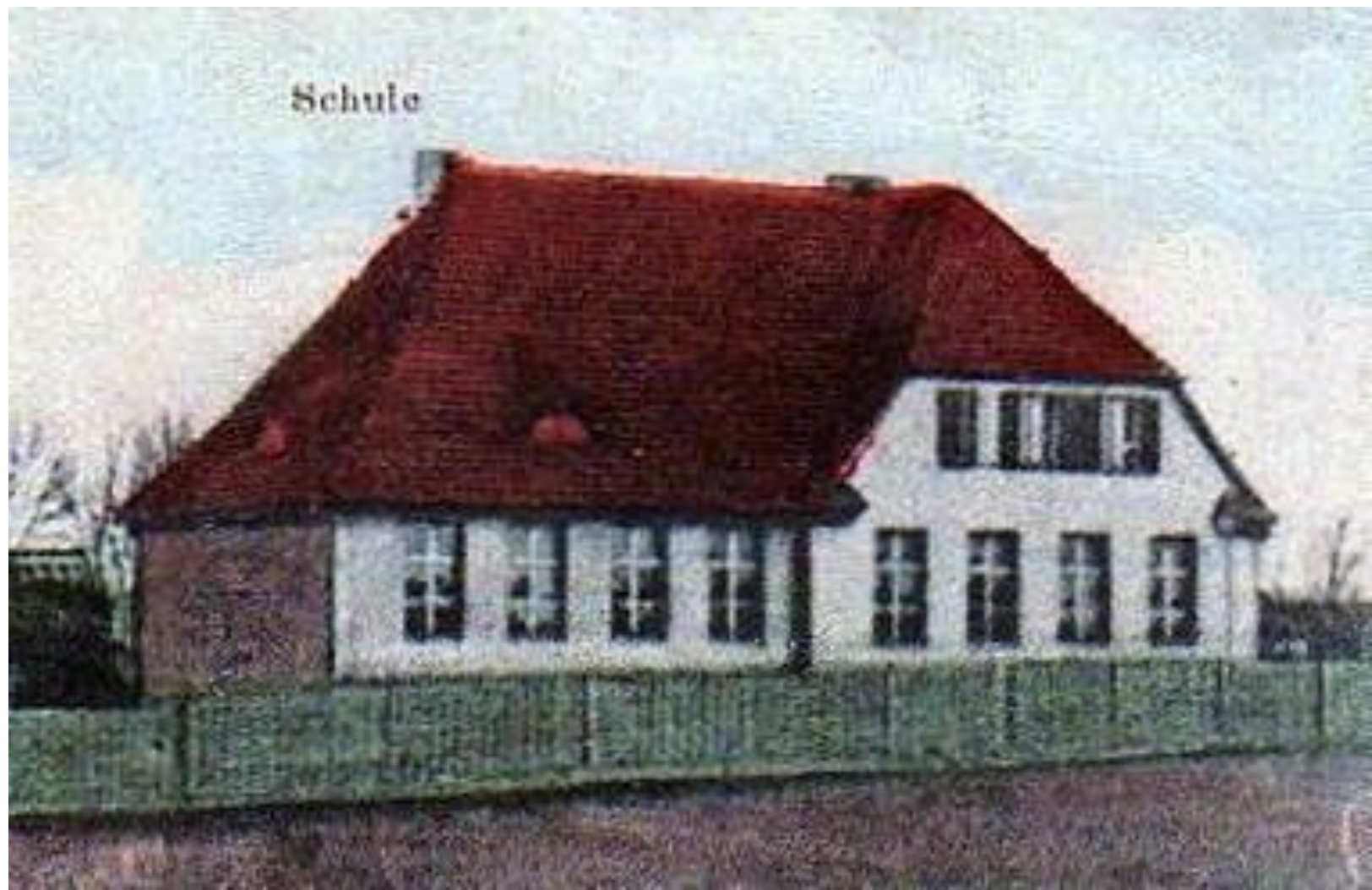
Spisla, Häusler aus Kol. Schallowitz.

Ogłoszenia

- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* poinformowano 14.08.1911 r., że kierownik budowy **Franz Bartylla** z Kotorza Małego zamierzał na swojej działce zapisanej w księdze wieczystej nr 5 zbudować rzeźnię. Wszelkie zastrzeżenia można było zgłaszać do 2 tygodni.
- Ciekawe ogłoszenie zostało opublikowane w lokalnej prasie w 1912 r. Poinformowano, że **Franz Bartylla** z Kotorza Małego chce wydzierżawić od 1.10.1912 r. lokal na sklep mięsny, z mieszkaniem i rzeźnią.
- Na łamach *Oppelner Kreisblatt* 11.05.1912 r. poinformowano, że plan budowy napowietrznej linii telegraficznej przy kilometrażu 5.4 drogi Kotórz Mały–Turawa z rozgałęzieniem na Kotórz Wielki został wyłożony w cesarskim urzędzie pocztowym w Opolu od 23.05.1912 r. na okres czterech tygodni.
- Wielki zaszczyt spotkał kotorskiego sołtysa **Alberta Dlugos**. Na łamach *Oppelner Kreisblatt* poinformowano 5.11.1912 r., że został odznaczony srebrną *Allgemeine Ehrenzeichen Allerhöchst* – powszechną honorową odznaką nadawaną przez króla.

Szkoła

- 3.01.1913 r. nastąpiło uroczyste otwarcie szkoły w Kotorzu Małym. Bardzo długo trwało, nim w tak dużej wiosce zbudowano szkołę. Przed południem została odprawiona uroczysta msza św. w kotorskim kościele parafialnym. Po jej zakończeniu dzieci poszły z procesją na otwarcie szkoły, którą ks. proboszcz Theodor Jankowski poświęcił.

I wojna światowa

- Pierwszymi ofiarami na wojnie z Kotorza Małego byli:
- rezerwista **Hans Dlugosch** i muszkieter **Richard Jüschke**, obaj lekko ranni, z 63 pułku piechoty, walki Rossignol i Bulles 23 sierpnia i 24 sierpnia 1914 r.
- muszkieter **Johann Glattli**, zaginiony, z 6 pułku piechoty rezerwy, walki pod Longwy 22 i 24 sierpnia 1914 r.
- grenadier **Richard Sowa**, zaginiony, z 157 rezerwowego pułku piechoty, walki pod Rossignol od 22.08.1914 r.
- kandydat na podoficera **Johann Dlugosch**, ranny, z 23 rezerwowego pułku piechoty, walki na zachodzie od 22 sierpnia do 20 września 1914 r.
- podoficer **August Lempik** z Kotorza Małego, poległy, z 156 rezerwowego pułku piechoty, walki pod Montfaucon 22.09.1914 r.
- fizylier **Franz Szyga**, poległy, z 38 pułku fizyliierów, walki na zachodzie od 22 sierpnia do 24 września 1914 r.
- **Stefan Thomitzek**, zaginiony, z 11 pułku rezerwowego *Landwehry*, walki pod Tarnawką od 7 września i Janów do 12 września 1914 r.
- **Martin Birkner**, lekko ranny, z 63 pułku piechoty, walki na zachodzie od 23 sierpnia do 27 października 1914 r.
- rezerwista **Johann Barczik**, lekko ranny, z 63 pułku piechoty.
- rezerwista **Michael Jäschke**, poległy, z 10 pułku grenadierów walki na zachodzie 1–9 listopada 1914 r.
- zwiadowca **Anton Passon**, ranny, z 6 batalionu pionierskiego, walki pod Rossignol 22.08.1914 r. i Nauron 26.11.1914 r.
- muszkieter **Bernhard Schwientek**, ciężko ranny, z 21 pułku piechoty, walki na wschodzie od 14 stycznia do 31 grudnia 1914 r.

- W lokalnej prasie poinformowano 28.04.1916 r., że karta zezwolenia na handel bydłem, wydana przez Śląski Związek Handlowy Bydłem z Wrocławia, została cofnięta m.in. handlarzowi zwierząt **Josefowi Widera** z Kotorza Małego. Stwierdzono, że w razie dalszego handlu zwierzętami popełni przestępstwo.
- W lokalnej prasie opublikowano 12.03.1917 r. informację, że Izba Rolnicza z Wrocławia sprzedała konia właścicielowi karczmy **Thomasowi Hylla** z Kotorza Małego, żeby mógł pomagać w wywózce drewna z lasu.
- 8.04.1918 r. mistrzowi kowalskiemu **Kasperowi Wieschollek** z Kotorza Małego zabrano prawo do samozaopatrzenia się w zboże z przeznaczeniem na wypiek chleba, gdyż niewłaściwie gospodarował ziarnem, które posiadał. Od tej pory Wieschollek miał otrzymywać kartki na chleb.
- Turawski urząd poinformował 3.03.1933 r., że chałupnik **Lorenz Tarara** z Kotorza Małego zamierzał na swojej działce – księga wieczysta nr 76 w Kotorzu Małym, zbudować murowaną rzeźnię. Wszelkie zastrzeżenia można było składać do 27.03.1933 r. do godz. 15.00.

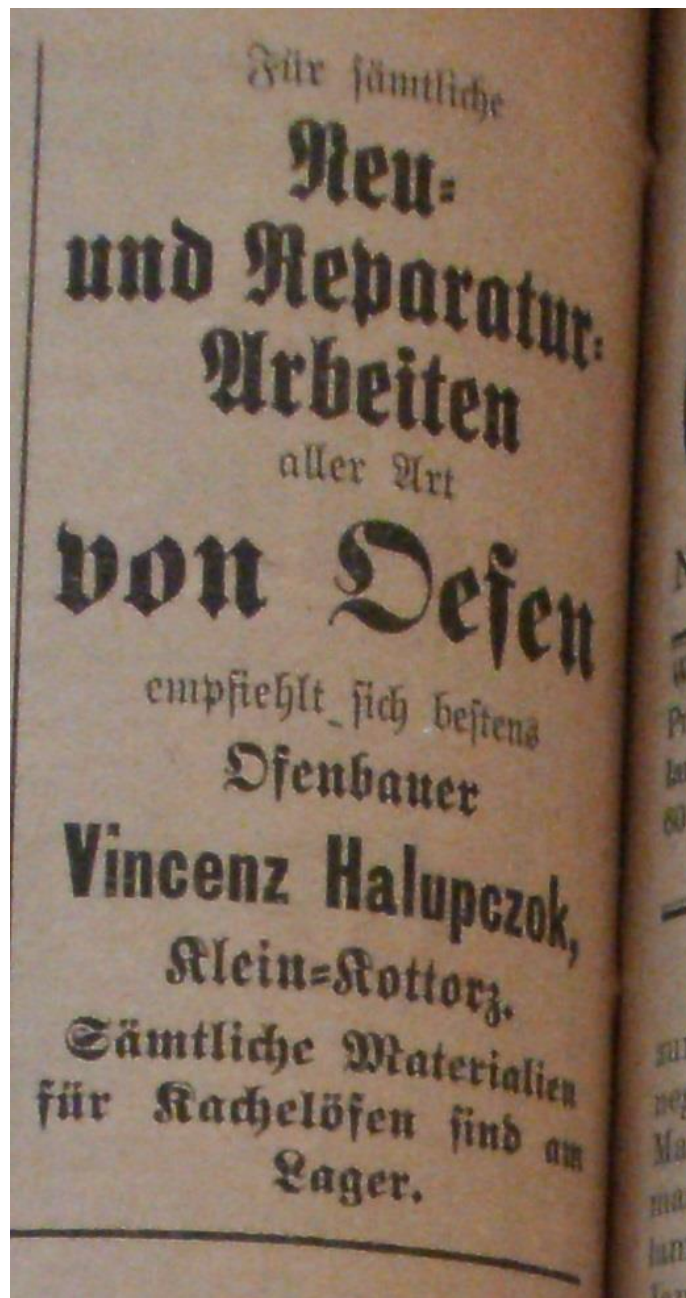
Gospoda Borki

Myślistwo

- Na użytkowanie terenu myśliwskiego nr 1 należącego do Kotorza Małego ogłoszono przetarg. Obszar terenu – 600 ha miał być wdzierżawiony na 6 lat począwszy od 15.10.1919 r. Dokumenty przetargowe były do wglądu przez okres dwóch tygodni od 30 sierpnia do 13 września 1919 r. w mieszkaniu miejscowego sołtysa i zarządcy d.s. myśliwskich. Licytacja miała być przeprowadzona w niedzielę 14.09.1919 r. o godz. 16.00 w karczmie K. Ebischa. Sołtys Baron poinformował, że wynik licytacji miał zostać ogłoszony w ciągu trzech dni. Zezwolenia myśliwskie miały otrzymać trzy osoby.

Reklamy

Zdun Vincent Halupczok z Kotorza Małego. Polecał się dla wszystkich prac przy budowie nowych lub remoncie używanych pieców. Posiadał wszystkie materiały potrzebne do budowy pieców.

Kto buduje ?

Kto posiada

Proponuje tanio dachówkę
cementową, rury i kafelki uznanej
jakości Fabryka Towarów

Cementowych Gustav Hildebrand

Opole Sternstr. 43/45 telefon 119

Filia znajduje się w Kotorzu Małym.

Morderstwo

- W kadłubskim lesie w kierunku Michalonki i Biestrzynnika, obok drogi nazywanej popularnie Bedkaweg, znajduje się kapliczka skrzynkowa. W miejscu tym rozegrała się wielka tragedia. 17.09.1920 r. o godz.12.00. został zamordowany rzeźnik Konstantin Kulawik z Kotorza Małego, był to napad rabunkowy. W okresie międzywojennym rzeźnicy sami krążyli po okolicy wyposażeni w gotówkę i kupowali zwierzęta hodowlane, a następnie dokonywali uboju w swych rzeźniach. Zamordowanemu skradziono 6000 marek. Mordercą okazał się chałupnik Bedka z Poliwody. Pogrzeb zamordowanego Kulawika odbył się 20.09.1920 r. w kościele parafialnym w Kotorzu Wielkim. Według przekazów ustnych, morderca Bedka został ujęty i osadzony w strzeleckim więzieniu. Mordercę skazał sąd na karę śmierci, ale wyrok nie został wykonany, przestępcę ułaskawiono.
- Uzupełnienie powyższych informacji zostało opublikowane na łamach Gazety Opolskiej z tego okresu. Podaję tekst zgodnie z oryginałem: Z kadłuba Turawskiego donoszą o okropnym morderstwie popełnionem na rzeźniku Kulawiku z Opola przez jego czeladnika Bettkiego w celu obrabowania go, gdy razem wyjechali w powiat na zakup. Bettka strzelił Kulawikowi w pobliżu Kadłuba w plecy, a gdy tenże jeszcze dawał znaki życia, strzelił mu drugi raz w głowę i zrabował mu całą gotówkę. Jak słychać, mordercę już aresztowano i ostawiono do opolskiego więzienia . W tekście tym podano inną pisownię nazwiska mordercy niż w kotorskich księgach metrykalnych.
- W miejscu, gdzie dokonano zabójstwa rzeźnika, zawieszono kapliczkę skrzynkową.

Plebiscyt

- *Kotórz Mały Dnia 17-ego bm. (17.02.1921 r.) odbył się u nas wiec, pierwsze tego rodzaju zgromadzenia w naszej wsi ponieważ karczmarz Geppert, który w naszej wsi majątku się dorobił, stale nam odmawiał sali. Rzecz niesłychana, żeby sala w gospodzie była do dyspozycji dla różnych „hajmattrojerów” i innych tego rodzaju zamiejscowych gości, a miejscowa ludność polska nie mogła w swojej gminie urządzić zebrania. Ale niektórzy z naszych znaleźli na to sposób. Oddali na zebranie swoje izby, nie wielkie, ale schludne i gościnne, i zebranie mimo wszystko się odbyło. W trzech domach gospodarzy zebrano się około 150 ludzi i przemówili do zgromadzonych mówcy, ku wielkiemu zadowoleniu słuchaczy którzy spragnieni byli polskiego słowa i pouczania w tych tak doniosłych i ważnych dniach. Wszystkie zgromadzenia odbyły się spokojnie i zakończyły się polską pieśnią i okrzykami: „Niech żyje Polska!” – Oby takich zgromadzeń było u nas więcej! Nie byłoby wtedy wśród nas zaprzańców i ludzi nieświadomych lub niepewnych.*

Plebiscyt

- 20.03.1921 r. odbył się plebiscyt na Śląsku. W Kotorzu Małym za Polską głosowało 305, a za Niemcami 267 mieszkańców.
- W Kotorzu Małym na wiecu wyborczym był obecny Wojciech Korfanty.
(Informacja pan Tieleczek)

Położne

- Położna M. Gruschka oznajmiła w 1933 r., że osiedliła się w Kotorzu Małym.
- Na podstawie § 10 przepisów o położnych z 21.12.1938 r., w dn. 21.10.1940 r. zezwolenie na pracę otrzymała położna Marie Schnotalla z Kotorza Małego dla miejscowości: Kotórz Mały, Kotórz Wielki, Turawa z przysiółkami.

Przedwojenny budynek przedszkola

II wojna światowa

- 22.01.1945 r. pierwsi wjechali do Kotorza Małego żołnierze radzieccy na koniach. Pojedynczy żołnierze niemieccy walczyli przy stacji kolejowej. Podobno pod stacją kolejową znajdowały się tunele i bunkry, Niemcy zniszczyli je przed opuszczeniem Kotorza. Piętnastolatek Günter Birkner zabrał z domu granaty pozostawione przez Wehrmacht i chciał powstrzymać natarcie Rosjan. Według innej wersji zastrzelił radzieckiego lejtnanta z pancernym pistoletem i uciekł do domu. Rosjanie zabili wszystkich domowników, a dom spalili. Zabito m.in. Birknerów i Lochów. Jeden z Birknerów uciekł, lecz został zastrzelony w rowie. Rosjanie bestialsko zamordowali kobietę będącą w zaawansowanej ciąży w oddalonym o 150 m „Sandbergu”. Od razu wypalili też Widerów. Inny mieszkaniec Kotorza Małego ocalał się z oddaniem Rosjanom konia, zabito go na oczach rodziny. Żołnierze radzieccy pola wokół wsi przystosowali na potrzeby lotniska polowego, dla swoich samolotów wojskowych.

W ciągu pierwszych dni po wejściu Rosjan zamordowano w styczniu 1945 r. mieszkańców Kotorza Małego:

- Johann Birkner – 61 lat, murarz
- Julia Birkner z d. Wieschollek – 59 lat
- Günter Birkner – 16 lat
- Erich Birkner – 24 lata
- Gertruda Birkner z d. Rogowski – 22 lata
- Birkner – nienarodzone dziecko
- Hildegard Loch – 16 lat
- Josef Loch – 2 lata
- Maria Loch z d. Polednia – 38 lat
- Josef Matyschok – 48 lat, robotnik
- Ignatz (Peter w księdze zgonów) Matyssek – 74 lata, murarz
- Anna Polednia – 45 lat
- Else (Elisabeth) Polednia – 42 lata
- Johann Widera – 74 lata, handlarz
- Maria Wieschollek – 57 lat

Domy i zabudowania spalone w styczniu 1945 r.: ul. Opolska – Andreas Libera – restauracja, duża sala taneczna i stajnia, Kobienia, Richard Thieletzek – stodoła, dom mieszkalny obok kolei, Engel, ul. Węgierska – Stefan Dlugos, Maria i Gertrud Pinkawa, Oskar Pohl, Gertrud Lakotta, „na Bahnhofie” – stacja kolejowa, August Ptassek – restauracja, Loch, Albina Dlugos, Reh, Georg Widera, Johann Birkner, Alois Schnotalla, ul. Polna – Edmund Kroll, Josef Moch, ul. Zielona – Paul Komor, ul. 1 Maja – Grocholl oraz szkoła.

Na dworcu u wdowy Viktorii Rogowskiej Rosjanie założyli komendanturę wojskową.

Siedziba
radziecka

Terrorysta z Trzęsiny

Na łamach *Oppelner Kreisblatt* z 1894 r. natrafiłem na bardzo ciekawy artykuł. Przedstawiam jego tłumaczenie:

- *Prowadzone jest dochodzenie przeciwko chałupnikowi Simonowi Gonschior z Trzęsiny, że w nocy 5.02.1894 r. w Łubianach – Masowie specjalnie użył materiałów wybuchowych i naraził na, utratę życia właściciela budynku Langosch i pracownika doglądającego las Dirbach, oraz dokonał szkód materialnych. Simon Gonschior zbiegł z aresztu i jest poszukiwany. Prokurator skonfiskował całe jego mienie w Trzęsinie.*

W następnym roku ukazał się równie nurtujący zapis:

- *Wyrok sądowy przeciwko chałupnikowi i robotnikowi Simonowi Gonschior z Trzesiny, ze względu na przestępstwo przeciw § 306 nr 2, § 311, §257 pkt 1 i 3, § 49, § 139, § 73 kodeksu karnego. Wyrok sądu krajowego z Opola z dn. 26.05.1894 r., w wyniku którego skonfiskowano cały jego majątek znajdujący się na terenie Trzęsiny, został unieważniony, gdyż Simon Gonsior został zatrzymany i przebywa w areszcie śledczym w Opolu.*

Sąd przysięgłych w Opolu zajmował się w tych dniach po raz trzeci sprawą chałupnika Szymona Gąsiora w Trzensinie, który w nocy z dnia 4 na 5 lutego 1894 roku spowodował eksplozję przed mieszkaniem leśniczego Dürrbacha w Masowie pod Ługnianami. Gąsior chciał się zemścić na Dürrbachu, który go o jakieś przestępstwo zadenuncyował, wskutek czego G. został ukarany. Nie ma wątpliwości, że G. chciał za pomocą dynamitu lub prochu wysadzić dom mieszkalny Dürrbacha w powietrze, lecz zamach się nie udał, gdyż nastąpiło tylko zrujnowanie muru pod oknem: także meble w mieszkaniu zostały częściowo uszkodzone. Gąsior, który został wkrótce aresztowany i osadzony w tymczasowym więzieniu w Turawie, rozebrał tamże piec i uciekł, poczem udało mu się wyjechać do Ameryki. Tamże spotkał się z rodakiem z G. Ślązka (zapewne ze wsi Węgier pod Opolem), niejakim Kowolem, który pisał listy do rodziny, obciążające winowajcę. Ostatecznie napisał Gąsior sam list do swojej żony, w którym dał jej pełnomocnictwo do sprzedania swojej posiadłości w Trzensinie, i wezwał ją, aby przyjechała za nim do Ameryki. Wskutek tego listu wypośrodkowano miejsce pobytu Gąsiora w Ameryce i spowodowano, iż go tam aresztowano i przysłano dotąd. W listopadzie 1895 r. stawał G. pierwszy raz przed sądem przysięgłych, lecz sprawa została odroczone; dnia 10 lipca t. r. został G. na 8 lat „cuchthazu” skazany, lecz założył rewizję, która o tyle korzystnie wypadła, że sprawę musiano jeszcze raz rozpatrywać, co właśnie w tych dniach miało miejsce. Sąd przysięgłych skazał Gąsiora ponownie na 8 lat „cuchthazu”.

Miesiąc później (10.12.1896 r.) ukazał się w Gazecie Opolskiej ostatni już zapis o terroryście z Trzęsiny Szymonie Gąsiorze.

- Sąd przysięgłych w Opolu. Chałupnik Szymon Gonsior z Trzęsina, który niedawno temu, jak już donosiliśmy, z powodu znanego zamachu dynamitowego na 8 lat do domu karnego został skazany, założył przeciwko temu wyrokowi rewizję.

Dziękuję za uwagę